

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 9 februari 1944 kl. 3 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd.

Genom en den 8 januari 1944 dagtecknad proposition, nr 20, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

angående ändring i lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd.

Härigenom förordnas, *dels* att i lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd skall införas en ny paragraf, betecknad 38 a §, av den lydelse nedan sägs, *dels ock* att 6 a § och 45 § första stycket samma lag¹ skola erhålla följande ändrade lydelse.

6 a §.

Tillverkare och försäljare av maskin, redskap eller annan teknisk anordning ävensom den, vilken upplåter sådant föremål till begagnande, skola tillse, att föremålet vid avlämnande är försett med nödiga skyddsanordningar och även i övrigt erbjuder betryggande säkerhet mot olycksfall och ohälsa.

38 a §.

Där så provas nödigt till förebyggande av att maskin, redskap eller annan teknisk anordning avlämnas av tillverkare, försäljare eller upplätare och där efter kommer till användning inom riket utan att erbjuda betryggande säkerhet mot olycksfall och ohälsa, äger yrkesinspektionens chefsmyndighet, på anmälan av yrkesinspektör eller bergmästare eller där förhållandet eljest kommer till chefsmyndighetens kännedom, att efter tillverkarens, försäljarens eller upplätarens hörande skriftligen förbjuda denne att avlämna föremålet, innan de åtgärder vidtagits med detsamma, som chefsmyndigheten finner erforderliga.

Om synnerliga skäl därtill äro, må chefsmyndigheten, utan att avbida tillverkarens, försäljarens eller upplätarens yttrande, meddela förbud, som ovan

¹ Gällande lydelse se SFS 1938: 212.

sagts, att träda i kraft omedelbart och gälla tills vidare, intill dess annorlunda förordnas, ävensom, där så finnes påkallat, låta genom polismyndighetens försorg på bekostnad av tillverkaren, försäljaren eller upplåtaren vidtaga nödig anordning till säkerställande av förbudets upprätthållande.

45 §.

Underlåter någon att ställa sig till efterrättelse förbud, som meddelats honom med stöd av 38 § 1 mom. första eller tredje stycket, 38 § 2 eller 3 mom. eller 38 a §, straffes med dagsböter eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårade, med fängelse i högst sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1944.

I fråga om de skäl, som ligga till grund för förslaget, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Enligt 6 a § arbetarskyddslagen skola tillverkare och försäljare av maskiner eller redskap tillse, att dessa vid leverans äro försedda med nödiga skyddsanordningar och även i övrigt erbjuda betryggande säkerhet mot olycksfall. Stadgandet är enligt uttalande under förarbetena till detsamma avsett att tillämpas även vid leverans till arbetsföretag, varå arbetarskyddslagen i övrigt icke äger tillämpning. Vid stadgandets tillkomst (1938) ansågs det icke lämpligen böra förbindas med en bestämmelse om ansvar för åsidosättande av detsamma. Försäljes en maskin med otillfredsställande skyddsanordning till arbetsföretag, varå arbetarskyddslagen är tillämplig, kan yrkesinspektionen väl förbjuda nämnda företag att använda maskinen, men försäljaren är oätkomlig för direkta rättsliga åtgärder. I fråga om försäljning till arbetsföretag, varå arbetarskyddslagen icke är tillämplig, torde något inskridande över huvud taget icke kunna ske mot underlåtenhet att iakttaga stadgandet.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 31 oktober 1941 har *riksförsäkringsanstalten* funnit det otillfredsställande, att möjlighet ej föreligger att mot tillverkare och försäljare beivra underlåtenhet att iakttaga stadgandet. Anstalten har till avhjälpande av denna brist föreslagit, att tillverkare eller försäljare av viss maskin eller visst redskap skulle kunna förbjudas att försälja föremålet i fråga utan att det vore försett med föreskrivna skyddsanordningar eller eljest erbjöde betryggande säkerhet mot olycksfall. Sådant förbud skulle få meddelas allenast av yrkesinspektionens chefsmyndighet, som därvid skulle ha att i detalj avgöra, vilka åtgärder, som erfordrades för att föremålet skulle kunna godkännas ur skyddssynpunkt. Underlåtenhet att ställa sig meddelat förbud till efterrättelse skulle medföra straffansvar. I samband med införandet av detta förfarande borde enligt riks-försäkringsanstalten stadgandet i 6 a § arbetarskyddslagen erhålla en mera allmän avfattning,

så att det komme att avse tekniska anordningar över huvud taget och innefatta föreskrift om skydd ej blott mot olycksfall utan även mot ohälsa.

För att yrkesinspektionens chefsmyndighet skulle vara i stånd att effektivt utöva tillsyn över efterlevnaden av de sålunda föreslagna bestämmelserna, borde arbetskrafterna på riksförsäkringsanstaltens arbetarskyddsbyrå, enligt vad som vidare framhållits i anstaltens skrivelse, i viss omfattning förstärkas.

Över riksförsäkringsanstaltens framställning ha efter remiss *yttranden* avgivits av kommerskollegium, statskontoret, Sveriges maskinindustriförening (till kommerskollegium), svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund, landsorganisationen i Sverige samt 1938 års arbetarskyddskommitté.

I två vid 1943 års riksdag väckta, likalydande motioner (I: 184 och II: 77) hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag om ändring av arbetarskyddslagen och förstärkning av arbetskrafterna på riksförsäkringsanstaltens arbetarskyddsbyrå i huvudsaklig överensstämmelse med det förslag, som framlagts i anstaltens skrivelse den 31 oktober 1941.

Andra lagutskottet, varest motionerna behandlades, yttrade i sitt utlåtande (nr 14) i anledning av desamma bland annat:

Förekomsten av 6 a § i arbetarskyddslagen har, enligt vad riksförsäkringsanstalten anför, otvivelaktigt varit till nytta. Med hänvisning till denna bestämmelse har det varit lättare än det säkerligen eljest skulle ha varit att vinna tillverkares och försäljares förståelse och medverkan för tillgodoseende av skyddsintressena. Erfarenheten har emellertid visat, att den omständigheten att bestämmelsen icke är förenad med någon påföljd för underlåtenhet att iakttaga densamma av illojala företagare avsiktligt utnyttjats så att maskiner och redskap med otillräckliga skyddsanordningar tillverkats och salubjudits. Detta måste anses vara otillfredsställande icke blott med hänsyn till arbetstagarnas liv och hälsa utan även ur synpunkten att företagare, som lojalt ställa sig bestämmelsen till efterrättelse, missgynnas i konkurrensen med mindre nogräknade företagare. Utskottet delar därför motionärernas uppfattning, att en lagstiftning i huvudsaklig överensstämmelse med den av riksförsäkringsanstalten föreslagna bör genomföras. Vad särskilt angår en inom utskottet uppkommen fråga, huruvida icke övervakningen av de föreslagna bestämmelserna kunde utövas av den lokala yrkesinspektionen, anser sig utskottet böra framhålla, att genomförandet av lagförslaget torde komma att medföra, att tillverkare i stor utsträckning på förhand komma att hänvända sig till yrkesinspektionen för att erhålla besked i skyddsfrågor och därigenom försäkra sig om att en tilltänkt fabrikation uppfyller de krav, som kunna ställas ur skyddssynpunkt. Den härav föranledda granskningen från yrkesinspektionens sida torde med hänsyn bland annat till intresset av enhetlighet lämpligen böra ske centralt. Vidare torde böra framhållas vikten av ett intimt fortlöpande samarbete mellan yrkesinspektionen och representanter för industrien och handeln.

Huruvida genomförandet av lagförslaget skulle medföra behov av förstärkning av riksförsäkringsanstaltens arbetskrafter och om en dylik förstärkning bör företagas under nuvarande statsfinansiella läge, anser sig utskottet sakna befogenhet att upptaga till bedömande.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att behov föreläge av lagstiftning för effektivisering av bestämmelsen

i 6 a § lagen om arbetarskydd, och anhålla, att Kungl. Maj:t ville vidtaga på grund härav erforderliga åtgärder.

Utskottets utlåtande godkändes av riksdagen.

Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, har i propositionen an-
fört bland annat följande:

»Enligt vad erfarenheten givit vid handen har förekomsten av bestämmelsen i 6 a § arbetarskyddslagen varit till nytta. Emellertid har avsaknaden av straffsanktion medfört större olägenhet än man vid stadgandets tillkomst ansåg sig ha anledning räkna med. Såvitt avser maskiner, som skola komma till användning å arbetsplatser, vilka äro föremål för yrkesinspektionens tillsyn, bereda visserligen bestämmelserna i 38 § arbetarskyddslagen indirekt viss möjlighet att stävja utbudande i handeln av maskiner utan erforderliga skyddsanordningar. Jämlikt nämnda paragraf kan nämligen yrkesinspektör eller bergmästare vid äventyr av straff förbjuda användningen av dylik maskin, varigenom tillverkares möjligheter att kunna försälja densamma bliva relativt begränsade. Såsom av riksförsäkringsanstaltens framställning och remissyttrandena framgår utnyttjas emellertid den omständigheten att 38 § arbetarskyddslagen icke har lika stor räckvidd som 6 a §, vilken gäller jämväl vid leverans för användning annorstädes än å arbetsplats, varå lagen i övrigt äger tillämpning. Då maskiner utan erforderliga skyddsanordningar kunna hållas i förmånligare prisläge än likartade maskiner med skyddsanordningar, blir den tillverkare eller försäljare, som ställer sig stadgandet i 6 a § arbetarskyddslagen till efterrättelse, ogynnsamt ställd i förhållande till illojala företagare. Vid en av Sveriges maskinindustri-förening företagen utredning har belägg erhållits för att lojala tillverkare icke kunnat hävda sig i konkurrensen med mindre nogräknade företagare. En sådan konsekvens av lagen är uppenbarligen otillfredsställande.

Riksförsäkringsanstaltens förslag, mot vilket någon erinran i princip ej framförts i remissyttrandena, synes mig kunna i huvudsak godtagas. Ett par spörsmål, på vilka uppmärksamheten fästs i remissyttrandena, böra emellertid upptagas till närmare skärskådande.

Den nuvarande bestämmelsen i 6 a § arbetarskyddslagen är icke försedd med några begränsningar och gäller alltså undantagslöst. Skyldighet att utöva den i lagrummet omförmälda tillsynen kan emellertid icke rimligen åvila tillverkare eller försäljare under alla förhållanden. I ett annat stadgande i arbetarskyddslagen, nämligen 7 § 2 mom., lämnas möjlighet att, därest användande av visst slag av maskin eller redskap i särskild ordning förbjudits, jämväl föreskriva, att föremål, vars användande sålunda är förbjudet, icke må till annan överlätas eller upplätas till begagnande. Undantagna från sådant förbud äro emellertid de fall då antingen sådan åtgärd skall vidtagas med föremålet, att det därefter ej vidare är inbegripet under förbudet, eller föremålet uteslutande skall komma till användning, som ej avses med förbudet. I förarbetena till lagrummet ha såsom exempel på fall där dessa undantags-

bestämmelser kunna bliva tillämpliga framhållits, beträffande det förra av de båda alternativen att skyddsanordningar lämpligen anbringas på arbetsplatsen eller att maskinen nedskrotas och beträffande det senare alternativet att maskin säljes för export eller för demonstration vid undervisning.

I ett par remissyttranden har framhållits, att fall sådana som de nyss angivna kräva särskilt beaktande. Med dessa fall ha därjämte likställts leveranser av maskiner i befintligt skick eller tillverkning efter ritning av beställaren eller eljest efter dennes särskilda önskan.

Vad angår försäljning av maskiner i befintligt skick bör i sådant fall kunna förutsättas, att maskinerna, vilka redan varit i bruk, äro nöjaktigt utrustade i skyddshänseende. Skulle emellertid så undantagsvis icke vara fallet, synes någon anledning till undantag från den allmänna regeln, att försäljaren har att svara för erforderliga skyddsanordningar, icke föreligga.

Därest undantag från tillverkares och försäljares tillsynsskyldighet stadgades i fråga om leveranser efter beställarens önskemål, skulle ett sådant stadgande lätt kunna tänkas leda till, att tillverkare och försäljare sökte genomgående så gestalta avtalsförhållandet med beställaren, att de bleve frigtagna från den skyldighet, som eljest åvilade dem. En allmän undantagsregel av denna karaktär inger därför betänkligheter.

Beträffande övriga här förut omnämnda exempel på fall där undantag från tillverkares och försäljares tillsynsskyldighet satts i fråga kunna sådana undantag tänkas åvägabringade antingen på så sätt att det nuvarande stadgandet i 6 a § begränsas att icke gälla i vissa angivna fall eller så att yrkesinspektionens chefsmyndighet tager hänsyn till dylika fall, då meddelande av förbud att leverera maskin eller redskap ifrågasättes. Till förmån för det förra alternativet talar den omständigheten att stadgandet om tillverkares och försäljares tillsynsskyldighet eljest blir mera omfattande än vad som strängt taget är avsett. Å andra sidan torde den nuvarande generella avfattningen av 6 a § icke ha medfört någon olägenhet. Därtill kommer risken av att illojala företagare söka med stöd av ett sådant undantagsstadgande vältra över ansvaret för att skyddsanordningar finnas å arbetsplatsen. Med hänsyn till att förbud regelmässigt icke är avsett att meddelas annat än efter leverantörens hörande samt att förbudsförfarandet skall handhavas av yrkesinspektionens chefsmyndighet kan förutsättas att förbud icke kommer att meddelas schablonmässigt utan först efter noggrann prövning av de föreliggande omständigheterna och med möjlighet till dispens för viss leverans, som eljest skulle falla under meddelat förbud. Det synes med hänsyn härtill lämpligast, att chefsmyndigheten får i varje särskilt fall pröva, huruvida omständigheterna äro sådana, att förbud icke bör träffa tillverkaren eller försäljaren. Då någon tids erfarenhet av stadgandets tillämpning vunnits, synes yrkesinspektionens chefsmyndighet böra utarbeta och befordra till trycket en vägledning för leverantörerna i fråga om den praktiska tillämpningen i olika avseenden av ifrågavarande stadgande.

Av 1938 års arbetarskyddskommitté har föreslagits, att stadgandet i 6 a § och det därtill knutna förbudsförfarandet skola tillämpas icke endast å till-

verkare och försäljare utan även å uthyrare, installatörer och importörer. Omnämmandet särskilt av importörer synes äga direkt betydelse allenast för de antagligen sällsynta fall då någon importerar en maskin för användning i egen rörelse, å vilken arbetarskyddslagen ej är tillämplig. Vad installatörerna angår torde dessa, där de ej äro anställda hos arbetsgivaren, merendels utgöras av personal från tillverkaren och i varje fall icke hava sådan självständig ställning, att ansvar i nu ifrågasatt hänseende skäligen bör avkrävas dem. Däremot synas personer, vilka upplåta maskiner till begagnande, böra jämföras med tillverkare och försäljare.

På grundval av riksförsäkringsanstaltens framställning och i anslutning till vad förut anförts har inom socialdepartementet upprättats förslag till lag om ändring i lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd.

I departementsförslaget har till en början 6 a § föreslagits erhålla den ändrade lydelsen att tillverkare och försäljare av maskin, redskap eller annan teknisk anordning ävensom den, vilken upplåter sådant föremål till begagnande, skola tillse, att föremålet vid avlämnande är försett med nödiga skyddsanordningar och även i övrigt erbjuder betryggande säkerhet mot olycksfall och ohälsa. Det torde icke vara erforderligt att, såsom 1938 års arbetarskyddskommitté ifrågasatt, särskilt omnämna ångpannor och andra kärl under tryck, vilka uppenbarligen inbegripas under uttrycket tekniska anordningar.

Då det föreslagna förbudsförfarandet systematiskt bör inplaceras bland stadgandena under rubriken Om tillsyn å lagens efterlevnad m. m. men det icke lämpligen kan inarbetas i någon nu befintlig paragraf, föreslås införande efter 38 § i lagen av en ny paragraf, betecknad 38 a §.

För att yrkesinspektionens chefsmyndighet skall äga meddela det avsedda förbudet kräves enligt den föreslagna 38 a §, att förbudet prövas nödigt till förebyggande av att maskin, redskap eller annan teknisk anordning, som av tillverkare eller försäljare överlåtes eller som upplåtes till begagnande, avlämnas utan att erbjuda betryggande säkerhet mot olycksfall och ohälsa. Förbudet skall vidare avse att förebygga, att maskinen, redskapet eller den tekniska anordningen kommer till användning inom riket utan att det förefintliga missförhållandet avhjälpes, varmed från tillämpning av stadgandet uteslutes exempelvis försäljningen av maskiner för nedskrotning eller export. Förbudet meddelas på anmälan av yrkesinspektör eller bergmästare eller där förhållandet eljest kommer till chefsmyndighetens kännedom och efter det yttrande av tillverkaren, försäljaren eller upplåtaren inhämtats. Innebörden av förbudet är, att den, mot vilken detsamma riktas, icke äger avlämna maskinen, redskapet eller den tekniska anordningen innan med nämnda föremål vidtagits de åtgärder, som chefsmyndigheten finner erforderliga.

Riksförsäkringsanstalten har föreslagit, att interimistiskt förbud, som omedelbart trädde i kraft, skulle få meddelas, då synnerlig fara vore för handen. Stadgandet har upptagits i departementsförslaget med den jämkningen, att orden synnerlig fara utbytt mot synnerliga skäl. Såsom exempel på fall då anledning att meddela interimisförbud kan föreligga må nämnas, att utländsk firma försäljer maskiner genom representant här i landet men byter repre-

sentant varje gång firmans försäljning träffas av förbud; i sådant fall föreligger, därest möjlighet ej finnes att meddela interimförbud, intresse för firman att genom överklagande draga ut på tiden för förbudets ikraftträdande. Vidare har, i analogi med vad som gäller enligt 38 § 2 mom., i 38 a § möjliggjorts för chefsmyndigheten att genom polisens bemedling få förbudets upprätthållande säkerställt.

Slutligen upptager departementsförslaget en ändring i 45 § första stycket, enligt vilken underlåtenhet att ställa sig meddelat förbud till efterrättelse medför samma straffansvar, som är stadgat för överträdelse av övriga i lagrummet omnämnda förbud.

De föreslagna lagändringarna torde böra träda i kraft den 1 juli 1944.»

Frågan om den av riksförsäkringsanstalten begärda förstärkningen av arbetskrafterna på anstaltens arbetarskyddsbyrå har icke upptagits i detta sammanhang utan ansetts böra komma under övervägande i samband med behandlingen av riksförsäkringsanstaltens anslagsäskanden för nästkommande budgetår.

Det till *lagrådet* remitterade förslaget lämnades av lagrådet utan erinran. I förslaget har därefter vidtagits vissa redaktionella ändringar.

Utskottet har vid sin granskning av det genom propositionen framlagda förslaget icke funnit anledning till erinran mot detsamma. I fråga om tillämpningen av de nya bestämmelserna vill utskottet framhålla vikten av att tillverkare och andra som falla under bestämmelserna beredas möjlighet att på förhand få sina artiklar ur arbetarskyddssynpunkt prövade av yrkesinspektionen. Utskottet förutsätter, att ett nära samarbete kommer att äga rum mellan yrkesinspektionen och representanter för industrien och handeln vid bestämmandet av lämpliga skyddsanordningar.

Utskottet.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition.

Stockholm den 8 februari 1944.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit
från första kammaren: herrar *Norman*, *Forsslund*, *Olof Carlsson*, *Mannerskantz*,
Hage, *Hallagård*, *Hagman** och *Holmbäck**;

från andra kammaren: fröken *Hesselgren*, herr *Olovson* i Västerås, fröken
Andersson, herr *Pettersson* i Hällbacken, fru *Nordgren**, herr *Hermansson*, fru *Jo-*
hansson och herr *Hedlund* i Rådom.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.